

mellett az 50 métert is eléri. Kínában pedig a Hoanghó (sárga folyó) mellékén néhol többszáz méter magasságú lősz-lerakodást találtak.

A Föld felszínét a belső erők tették annyira változatossá. Ezzel szemben a külső erők végcélja az egyenetlenségek megszüntetése. A víz, a jég és szél munkája tehát egyaránt arra irányul, hogy a térszín kiemelkedéseit koptassák és az elhordott anyaggal a felszín mélyedéseit betöltsék.

III. Összefoglalás. Hogyan változtatja meg a felszínt a víz? Mi jellemzi a folyók felső, közép- és alsó szakaszát? Hogyan keletkezik a delta? Hányféle a völgy? Milyen alakú a völgyképződés a folyó felső szakaszán, milyen a középfolyásánál? Hogyan keletkezik a barlang? Hol vannak hazánkban híresebb barlangok? Mi a karszt?

Mi a lavina? Mi a gleccser? Hogyan keletkeztek a tengerszemek? Hol keletkeznek jéghegyek?

Hogyan került a síkságok homokja mai helyére? Honnan származik a Kiskunság, honnan a Nyírség homokja? Mi a lősz és hogyan képződik? Stb.

1941. február 4. hete.

Történelem.

VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Csonka-Magyarország.

Nevelési cél: Legközelebbi multunk ismerete.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A világháborúról tanultak felújítása és számonkérése.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. a) Küzdelmünk a létért. Trianon után nemzetünk magára hagyatva és ellenségek gyűrűjébe zárva, szomorú helyzetbe került. Egykori fegyveres barátaink szinte védtelenül, ellenségeinknek kiszolgáltatva, távol voltak tőlünk. Gyűlölködő szomszédaink pedig — még megcsónkítottságunkban is félve tőlünk, — újabb szövetséget kötöttek ellenünk (kisantant). Az egymást elég gyakran felváltó kormányokra igen nehéz munka várt. A megszállott területekről kiüldözött magyar testvéreink ezerszámra menekültek át a csonka hazába; pénzünknek értéke igen mélyre zuhant és az állam csőd előtt állott. De nemzetünk életerejé nem sorvadt el. Már a Trianont követő évben (1921) lelkes magyar önkéntes csapatok fegyverrel csaptak össze a Nyugat-Magyarországot megszálló osztrákokkal és ellenállásukkal elérték azt, hogy Sopron és környéke népszavazás útján visszakerült az anyaországhoz (1922 jan. 1.). A hű város a „civitas fidelissima“ büszke jelzót kapta. A megállapodást tartalmazó velencei egyezmény előmunkálataiban Magyarország már érezhette az igazságot követelő olasz nemzet jóakarátát.

Meghiúsult a kisantantnak az a terve is, hogy Nyugat-Magyarországon át folyosót vágjanak és ezt cseh és szerb csapatok szállják meg. Ha ez a tervük megvalósult volna, a magyarság körül az ellenséges gyűrű teljesen bezárult volna és egészen elszigetelve ki lettünk volna szolgáltatva ellenségeink kénye-kedvének.

Súlyosbította a külpolitikai helyzetünket Károly király visszatérési kísérlete is. Még 1922-ben kétszer is megpróbálta a trón visszaszerzését. Első alkalommal Horthy Miklós tanácsára önként vonult vissza. Másodízben azonban, Zita királyné kíséretében, fegyverrel akarta érvényesíteni jogait. A fenyegető külpolitikai helyzet miatt akkor a kormány csapatai Budaörsnél fegyverrel akadályozták meg Budapestre való bevonulását s a nagyhatalmak parancsára a kormány kiadta a királyt az ántántnak. IV. Károlyt rövid tihanyi tartózkodás után angol hajón Madeira szigetére szállították, ahol már a következő év április elsején meghalt. A nemzetgyűlés az ántánt követelésére trónvesztettnek nyilvánította a Habsburg-családot.

b) Gazdasági helyzetünk megjavítása. Bár Trianon után hazánk területileg is kis állammá zsugorodott, ellenségeink gyűrűjében sem tört meg ereje és élni akarása. 1923-ban beléptünk a Népszövetségbe s ennek kölcsönével (250 millió aranykorona) rendbehoztuk pénzügyeinket, majd államháztartásunk egyensúlyát. Az értékét veszített korona helyett új pénznemre, a pengőre tértünk át. Kereskedelmi szerződések kötésével, a behozatal korlátozásával, a termelés emelésével és a kivitel fokozásával gazdaságilag is megerősödünk. Mivel esonka hazánk népsűrűsége a menekülők révén nagy népsűrűségű lett, népünk a mezőgazdaságból többé megélni nem tudott, s az ipar-ékek behozatala folytán pénzünk külföldre vándorolt, hozzáláltunk a többi európai nemzet példájára az iparosodáshoz s ennek eredményeként mi is az önellátás (autárkia) útjára léptünk. Különösen a szövőipar terén értünk el értékes eredményeket. Segítette iparunk fejlődését a védővám-rendszer kiépítése is.

c) A magyarság építő munkája. A kedvezően alakuló gazdasági helyzetet súlyosan érintette a gazdasági világválság. A kormányra nehéz feladat várt, mivel minden vonalon a leg-súlyosabb takarékoskodást kellett bevezetnie, hogy államháztartásunk pénzügyi egyensúlya helyreálljon s az eladósodott gazdák segítségére siethessen. 1932 óta (Gömbös-kormány) a gazdasági élet továbbfejlesztését főképen a termelés állami irányításával és termékeinknek külföldön való értékesítésével igyekeztünk előmozdítani. A tervszerű gazdasági politika következtében termelésünk egyre fokozódott, kivitelünk emelkedett és a nemzet gazdaságilag erőre kapott. Ujabbban a gazdasági élet új alapokra helyezésének szükségessége a kormányt (Imrédy, gróf Teleki) a zsidótörvény megalkotására és a föld-birtokreform megvalósítására készítette.

d) Hadseregünk átszervezése. A nemzet gazdasági megerősödésével kapcsolatban haladt honvédségünk erőteljes fejlesztése. Hosszú küzdelem után kivívtuk katonai egyenjogúságunkat. Az országgyűlés megszavazta a honvédelmi törvényt, mely a zsoldos rendszer helyébe újból visszaállítja az általános hadkötelezettséget és a kormány (Darányi) javaslatára megszavazott egymilliárdnyi beruházási hozzájárulás nagyobb részét a hadsereg korszerű felszerelésére fordította.

e) Művelődési politikánk. Gazdasági emelkedésünkkel kapcsolatban emeltük iskolánk színvonalát. Az elemi népiskola nyolc osztályú lett, valamennyi iskolafajban a vallásrökölesi alapon álló nemzeti nevelést állította az iskolai munka középpontjába. Új középiskolai törvény rendezte a középiskolákat s új iskolatípusok keletkeztek a gimnázium mellett (ipari, mezőgazdasági és kereskedelmi középiskola, liceum).

f) Közjogi reformok. A gazdasági és művelődési reformokkal egyidőben életbeléptették a kormányzó jogkörének kibővítését célzó törvényt, a felsőházat átszervezték, végül a választójogról új törvény készült.

g) Szociális reformok. A nyomor enyhítése, a munkanélküliség megszüntetése, a munkásság és munkaadók jogviszonyának szabályozása, a gazda- és tisztviselőtársadalom helyzetének javítása, a hadviseltek, hadirokkantak és hadikötvénytulajdonosok ügye súlyos feladatok elé állították a kormányokat. Különösen nagy fejlődés észlelhető az ipari és mezőgazdasági munkásság anyagi ügyeinek rendezése terén (legkisebb fizetés, fizetéses szabadság stb.)

h) Magyar területek visszacsatolása. A magyarság Olaszország lovagias magatartását, amelyet velünk szemben tanúsított, az abesszin háború idején hálálta meg, amikor a Népszövetség által Olaszországgal szemben megtorló intézkedéseket léptetett életbe, s mi ez ellen állást foglaltunk. Ennek közeli emléke élt a hálás Olaszország vezérének emlékezetében, amikor 1938-ban Münchenben a négyhatalom értekezletén azt követelte, hogy Cseh-Szlovákia a szudéta-német kérdésen kívül rendezze az igazságtalanul és alaptalanul hozzácsatolt magyarság ügyét is.

Minthogy a komáromi közvetlen tárgyalásokon nem sikerült ezt a kérdést megoldanunk, diplomáciai úton próbáltunk a csehekkel megegyezni. A csehek huzavona politikája végül arra készítette a magyar delegátusokat, hogy az ügyet döntőbíró elé vigyék. Közös felkérésünkre Németország és Olaszország elvállalta ezt a kényes és teljes pártatlanságot kívánó tisztséget. Az 1938 november 2-án Bécsben (Belvedere-palota) összeült döntőbírók (Ribbentrop és Ciano) tisztán néprajzi alapon meghozták a döntést, mely 12.000 négyzetkilométer területnek visszacsatolását rendelte el, 1.030.000 lakossal. E mindkét félre kötelező ítélet alapján honvédeink a lakosság leírha-

tatlan lelkesedése mellett november 5–10-ig megszállták a nekünk jutott területeket.

Ezzel Cseh-Szlovákia trianoni határai összeomlottak és Kassa, Ungvár, Munkács, Beregszász, Rozsnyó, Losonc, Rimaszombat, Érsekújvár, Léva, Ipolyság és Komárom magyar városok számos községgel együtt hazatértek az anyaországhoz. Nemsokára aztán a zsolnai határozat alapján a szlovákok is elszakadtak Csehszagtól és Szlovákia mint önálló köztársaság Németország védelme alatt keres boldogulást.

Cseh-Szlovákia összeomlásakor a csehek meg akarták alakítani az önálló Ruszinszkrét, hogy alkalomadtán Oroszország kezére játsszák, ezért karhatalmi alakulatokkal arra akarták kényszeríteni a hozzánk mindig hű ruténeket, hogy csatlakozzanak az ukránokhoz. Minthogy ez veszedelmes lehetett volna a lengyelekre is, kormányuk minden erővel támogatta azon törekvésünket, hogy a ruténföld mielőbb visszakerüljön hazánkhoz. Mielőtt még a német csapatok bevonultak volna Csehországba, hogy ezt a tűzfészket megsemmisítsék, meglepetés-szerűen megindultak a fiatal ujoncokból álló magyar csapatok Kárpátalján és 1939 március idusán bámulatos munkateltjesítménnyel kitűzték a Vereckei-hágóra a magyar zászlót. Kárpátalja megszállásával kapcsolatban újra jókora földterület került vissza az anyaországhoz, további területek a szlovák-magyar határ rendezése alkalmával csatoltattak vissza. (11 ezer négyzetkm, félmillió lakossal.)

Miután Oroszország megszállta a tőle elszakított Besszarábiát és Bukovina északi részét, a magyar kormány is elérkezettnek látta az időt, hogy visszakövetelje a már érvényüket veszített békeparancsban elszakított erdélyi területeket. Mivel a románok csaknem ugyanazt a politikát követték velünk szemben, mint annak idején a csehek, döntőbíróság elé került az ügy, amelynek értelmében szeptember 5–12 között visszakerült hozzánk Erdély északi része (44.000 négyzetkm, 2,5 millió lakossal.)

III. Összefoglalás. Vezérszavak alapján.

1941. február 2. hete.

Gazdasági ismeretek.

VII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Az őstermelés.

Nevelési cél: A természet tart el mindnyájunkat.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Az előző órai anyag felújítása és számonkérése.

b) Célkitűzés. Beszéljünk ma az őstermelésről.

II. Tárgyalás. a) Az őstermelés. A társadalmi munkamegosztáson alapuló foglalkozások között a legrégebbi és legjelentősebb az őstermelés. Főágai: a mező- és erdőgazdaság, az